

Tijdens een maaltijd op 7 juli 1866 in herberg De oorsprong hield J.J. Cremer de onderstaande feestrede voor Hendrik Roodhuijzen en zijn vrouw. Roodhuijzen, die slechts een oog had, vierde die dag zijn 75^e verjaardag en het 40 jarig jubileum als kostschoolhouder. Cremer bejubelt vooral mevrouw Roodhuijzen, Hester Baeijen. Op deze feestdag werd Roodhuijzen ook een album aangeboden met portretten van voormalige leerlingen. Op de feestdag waren 20 voormalige leerlingen aanwezig zoals Cremer, Van der Feltz, Staats Evers, van Tricht, Van der Heyden en Robidee van der AA die de jubilaris de maaltijd aanboden.

Waarde heer Roodhuijzen

Hooggeachte leermeester en vriend.

't Was een goed en hartelijk woord dat u door de ontwerpers dezer eenig schoone feestviering werd toegebracht 's Morgens.

Ware hij niet voorgedaan, hoe gaarne zou ik u een hartelijk woord hebben toegesproken, op den toon die voegt aan een eerst begroeten op zulk een plechtigen feestdag.

Maar een andere, een even schoone taak werd mij opgedragen. Ik zou u mogen toespreken door mij te wenden tot haar die u steeds het liefste was en u zoo trouw ter zijde stond gedurende de vele jaren van uw werkzaam leven.

Maar mijn hooggeeerde jubilaris men heeft mij tevens verzocht het overvol gemoed uwer dierbaren te sparen. Ik moest (als 't wezen kon) een luchtigen toon doen klinken.

Een luchtigen toon.

Maar voegt die nú in dezen plechtigen stond. Neen. Als kinderen hebt gekend en verzorgd. Moeder Roodhuijzen!.

Niet waar Mijnheeren! Watblief we zijn geen mijnheeren vandaag we zijn: kameraden! – Nietwaar kameraden: leve moeder Roodhuijzen.

Ja waardige vrouw de schoonste herinneringen aan t Hemeldal verbinden zich voor ons, met de gedachte aan u.

We vreezen niet dat onze waardige leermeester, de gelukkige jubilaris, zijner beste gade die lofspraak ons gunnen zal. De man die zoovele jaren met “het volkje” heeft omgegaan, is zeker grijs geworden bij de ervaring dat jongens in den regel zeer weinig met schoolboeken dweepen, maar een bijzondere sympathie aan den dag leggen voor goedgesmeerde boterhammen jazelfs met dikke roggebroodskorsten.

Moeder R. gij gelooft het zoo min als iemand onzer, dat de lieve knaapjes juichten, wanneer het: “Entrez messieurs” had geklonken en dat ze dan zongen:

O vreugd daar roept de meester weer,

Vlug, 't speelgoed aan een kant;

Wij gaan met lust weet 't schoolhuis in ter voeding van 't verstand,

Ter voldoening van de wetenschap die ons....

Nee, nee, beste moeder R. niet één , zelfs niet het zoetste en liefste brave Hendrikje, hebt gij met een onbeklemd borstje zulk een lied hooren aanheffen. Een stil of luider : Ajakes! Was doorgaans de begeleiding van den voórlaatsten schop tegen den steen in de hinkebaan ; of vloog er mee met den albaster, die het hoofd der knikkers van het meetje wegtikken moest.

Maar – als Piet of Jan langs het oor van monsieur van Alphen stond te gluuren, om op de vraag: "Al te goed is buurmansgek...? Te antwoorden: "Trop bon – trop bon, est (och) le fou – le fou". Of ook wanneer de waardige leermeester, achter den hoogen lessenaar, uit den zwarten hoed het Cirknitser weer op rischte en Hein of Jaap het ding uit Illyrie naar Spanje of de Kaap de goede Hoop deed verhuizen, dán – dan was het waarlijk een welluidend lied dat er opsteeg uit die verruimde harten, vroolijk kloppend onder de blauwe kielen:

Plaats wist te houden.

Prachtig concert! De verrukking blonk op aller aangezicht wanneer een klagend andante werd vernomen. – door het zachtkens piepen der kamerdeur veroorzaakt, en de welgevulde schaal met onvergetelijke appelbaigne's werd binnengebracht waarop alle handen een presto presto vertoonden.

't Was alleen jammer dat er eens zoo'n heel dik – extra mooi mensch bij te visite was, die een ijselijke maag had. En wie, mijne kameraden! Wie was het die aan dat concert den zachtsten naklank gaf... wie anders dan de gulle zorgende vrouw, de lieve moeder Roodhuijzen!

Soirées letteraires! Ik spreek niet van de avonden dat het bloeiende Nut, in de goede valkamer verhandelingen over dronkenschap , vadermoord en meer dergelijke jongens ondeugden deed hooren; zelfs niet van den avond dat de spreekbeurt O triumph! door den beschermheer den meester en vriend werd gehouden. Neen: van de avonden dat gij waardige jubilaris terwijl het guur was daarbuiten , ten genoegen der knapen den Hendrik van Eichenfetz op den huzaar Zwartmantel voorlaatst en als gij eindigen wildet op het choor, ô monsieur ô sil vous plais messieurs ô!!! welwillend toegaaft. Maar wát was er in staat dien steeds vernieuwenden zucht naar meer te bedwingen, indien men begeerig was te vernemen wat er van den knaap zou worden wien de roovers in den kelder sloten of wat er met Jozef zou gebeuren die achter den ouden lichtknecht den tong had uitgestoken en deze het in den spiegel gezien had. Wát was er in staat de litteratuur dorst der messieurs te lesschen.

Wat stuitte op litterair gebied
den schier onleschbre dorst?
Om slachttijd versche balkenbrij
met meel op leverworst.

Leve leve de beste gulle moeder Roodhuijzen.

Maar ik vrees, brave jubilaris, dat gij in stilte zegt: Is dat nu alles voor mijn goede vrouw. Is er niets, niets anders dan dát. – Ik bid u, al spreek ik lang, te lang misschien, ik ben nog niet aan t eind.

Mocht ik de snaren en ernstiger toon doen klinken, gij zoudt wat anders vernemen. Ik zou u spreken van andere gansch andere zorgen der lieve vrouw en – ofschoon we dan geen instap op dat terrein willen doen en slechts in 't voorbij gaan vluchtig aan kamillen en flierpotten ruiken, zoo heffen wij allen voor de moederlijk wakende gade van onzen jubilaris met innige dankbare warmte den juichtoon aan: "leve leve de trouwe moeder Roodhuizen"!

Nu hebben wij nog een vertrouwelijk praatje:

Aandoeningen opwekken dat mag en dat wil ik ook niet; maar toch het is als fluistert de waardige vrouw mij toe: t was een andere tijd waarvan gij spreekt. Toen kon ik zorgen, ja toen, maar nu.

Maar nu! Och lieve hemel als we op dat chapitre komen dan zwemmen we straks door onze tranen den Oorsprong rond.

Verbeeld u ons allen – zoó als we nú zijn met gebogen ruggen op afstanden geplaatst; ten naasten bij het hoofd tusschen de knieën; de achtersten zich oprichtend, en wijsend vief en vlug over al die ruggen heen om dán voóraan den rug te krommen en den toer aan zijn volgman te gunnen...

Verbeeld u: een haasje over van al deze messieurs, de oude speelplaats met de kokanjemast rond.

Of ook verbeeld u. de heeren daar dat zijn de Roovers uit de Pyrenëen en hier hier zijn we de dienders en de schutterij.

Verbeeld u de groote paardenposterij à la fouregu twaalf onzer met het houten gebit in den mond. Mijnheer de burgemeester van Assen als koerier met een tweespan en een hoorn voorop. Ringeling Gaillard met een langen zweep in de hand als menner der briesschende en rinkelende en trappelende blauwkielsche rossen die somtijds hoofdwendend gillen: “niet slaan! Da’s gemeen!”

Verbeeld u ons allen in teugelloose vaart het paadje van Hilhorst langs, den zandweg terug en t hek weer in – drie maal rondrennen zonder rusten O wee! – Och lieve hemel we zijn al moe van het denkbeeld alleen. Ook wij wij zeggen: “Ja, vroeger, maar nú!!”

Zie beste moeder R. we moeten ons maar in t heden verheugen. Het heden dat nog zoo veel goeds heeft en schoons.

Beste moeder R. wees blij en gelukkig wees dankbaar tevreden bij al het goede dat God u behield. Zie daar zit hij, de held van dit eenige feest: uw echtvriend sinds zoovele jaren. Nog altijd is hij u nabij in lief en in leed. Zie daar zijn ze die lieve trouwe dochters; immers zij weerkaatsen uw beeld op t Hemeldal even als zijn klare beek er de bloemen weerspiegelt.

En dan verblijden zij u den herfsttijd van ’t leven niet de beide kloeke zonen waarvan den jongsten bij den steeds méér eischenden tijd ’s vaders steun en uw roem is geweest.

Gij waardige jubilaris dankt ge god niet voor dien oudste, zoo nuttig in zijn werkkring; dankt ge God niet voor den zegen dat gij rust zoudt kunnen nemen bij het bestuur van uw jongsten zoon, daar ge de toekomst van uw dierbaar Hemeldal geborgen weet in zijne hand. En gij – beste moeder R. prijst ge God niet dat u naast zulk een echtvriend, zulk een kroost werd behouden!!

Maar wij ... de ex blauwkielsche rossen, de dienders – schutterij en roovers, de bokken die vast stonden, en de hazen die óversprongen. Wij dringen ons zelven – bij al het goede dat u behouden werd, niet naar den achtergrond.

Nee, goede vrouw! Ook ons ook ons hebt ge nog Al deze mannen ze zeggen:

Ja Moeder Roodhuijzen altijd waart ge, een beste een hartelijke vrouw!

Indien men zich de schoollucht in den aanvang wat lang ontwent dan keert men – in den regel, niet zoo gemakkelijk tot haar terug, maar nu nú zijn we weer bij u, en , waar de held van het feest waar de vijf en zeventig jarige leermeester en vriend met warmte werd begroet en woord en handdruk hem verder zeiden wat het hart gevoelt daar roepen we allen nóg eens met een innig gevoel én in dank bare stemming met een onbeklemde borst: “leve de brave de gulle de trouwe de lieve moeder Roodhuijzen!

J.J. Cremer

Bron onderstaande tekst en foto's: Heemkunde Renkum, 24 juli 2014.

Hendrik Roodhuyzen werd in 1791 in Leiden geboren als zoon van de timmerman Pieter Roodhuyzen. Hij bleek een studiebol te zijn en werd in later jaren, naast de pedagoog Petrus de Raadt die leiding gaf aan de kostschool "Noorthey" te Voorschoten, een vooraanstaand pedagoog die jaren leiding gaf aan de kostschool voor jonge heren "Het Hemeldal". Deze school werd in opdracht van J. A. Kallenberg van den Bosch, bewoner van het landgoed "De Hemelse berg" te Oosterbeek, in 1826 gebouwd op de plek van de watermolen aan de Holleweg (Kneppelhoutweg), nabij het kruispunt met de Hoofdlaan.

De eerste kostschool "Het Hemeldal", ets door H. W. Last naar een aquarel van J. F. Christ.

Leerlingen van de kostschool waren o.a.: Pieter Robide van der Aa, Jan van Eeghen (zoon van C.P. van Eeghen van de "Pietersberg"), de violist Jan de Graan en de schilder/ schrijver Jacob Cremer.

Deze bezoekt de school van 1837 tot 1842. Als in 1866 een reünie plaats vindt van oud-leerlingen ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum als kostschoolhouder, heft Cremer het glas op zowel meester Roodhuyzen als op diens echtgenote Hester Baeijenk in het bijzonder voor haar verzorging van zieke leerlingen en haar gaven op culinair gebied. Hij sluit af met een gedicht waarin de volgende passage voorkomt:

*Wat stuitte op literair gebied
Den schier onlesb`ren dorst?
Om slachttijd versche balkenbrij
Met meel of leverworst*

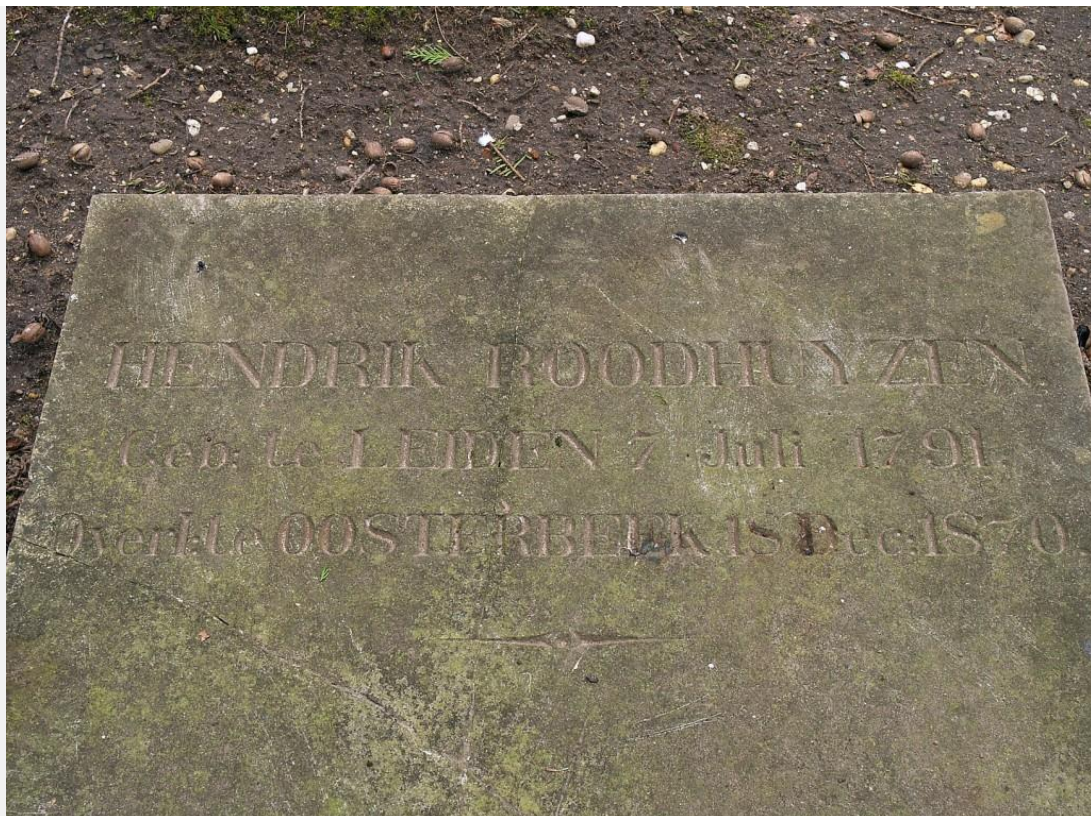
Na aankoop van “De Hemelse Berg” in 1847 door Jan Kneppelhout liet deze de eerste kostschool afbreken en er een groter gebouw neerzetten, nodig om aan het toenemende aantal leerlingen onderdak te verlenen.

Het tweede gebouw van de kostschool voor jonge heren “Het Hemeldal”.

In 1833 wordt er het vierde kind van Roodhuyzen geboren, Hendrik jr. Hendrik Roodhuyzen jr. groeide op in Oosterbeek en legde net als zijn vader een grote studiezijn aan de dag. Hij studeerde theologie aan de universiteit van Leiden, waar hij na het afleggen van het doctoraalexamen in 1858 promoveerde op een proefschrift over de hervormer Gnapheus. In 1859 werd hij beroepen naar de Hervormde Gemeente Brielsch Nieuwland, waar hij, in tegenstelling tot in latere jaren, een onopvallend bestaan heeft geleid. In 1862 volgde de beroeping naar Zaltbommel. Als hervormd predikant was dr. Hendrik Roodhuyzen een van de meest opvallende notabelen van het Zaltbommel van de tweede helft van de 19de eeuw. De nieuwe predikant werd al gauw “de rooie dominee” genoemd, en niet zonder reden. Steeds nam hij het op voor de maatschappelijk minder bedeelenden, vooral als hij meende dat het stadsbestuur zich voor hen niet of niet voldoende inspande.

Op 18 december 1870 overlijdt Hendrik Roodhuyzen op 71-jarige leeftijd en wordt begraven op de Oude Begraafplaats aan de Fangmanweg (A059).

Het graf van Hendrik Roodhuyzen op de Oude Begraafplaats.

* **Arnhem**, 8 Julij. Gisteren werd in het naburige Oosterbeek een zeldzaam voorkomend feest gevierd. Den heer H. Roodhuyzen, sedert 40 jaar instituteur in het Hemeldal, werd ter gelegenheid van zijn 75sten verjaardag, door zijne voormalige leerlingen een in zilver bewerkt album hunner portretten aangeboden. Sierlijke medaillons bevatten op de voorzijde het inschrift: *Aan Hendrik Roodhuyzen, zijne dankbare leerlingen*, en op de achterzijde de jaartallen 1826—1866. Vele dier oud-leerlingen waren dien dag uit verschillende oorden des lands bijeengekomen om het album te overhandigen, waarna zij zich op *den Oorsprong* vereenigden tot het houden van een maaltijd, door hen den jubilaris en zijn gezin aangeboden. Aan dien disch herinnerde de heer J. J. **Cremer** in zijn boeienden trant aan zijne oude makkers verschillende épisodes uit den tijd dien zij te zamen in het Hemeldal hadden doorleefd, terwijl de waardige jubilaris den wensch uitdrukte dat deze voor hem zoo aandoenlijke bijeenkomsten spoorslag mogt strekken aan zijn opvolger, P. G. Roodhuyzen, die reeds eenige jaren met zijn vader aan het hoofd der school heeft gestaan.

§ ARNHEM, 8 Julij. Gisteren vierde men te Oosterbeek een eigenaardig feest, den 75sten geboortedag van den heer H. Roodhuyzen, sedert meer dan eene halve eeuw onderwijzer en gedurende 40 jaar bestuurder van het instituut 't Hemeldal. Een 20tal zijner voormalige leerlingen was uit verschillende deelen des lands te zamen gekomen, om hem een album in gedreven zilver aan te bieden, met de portretten van het meerderdeel dergenen, die vroeger hunne opleiding op het Hemeldal hadden ontvangen. De verschillende tijdperken der school waren daar vertegenwoordigd; zij die reeds lang in het maatschappelijk leven waren opgetreden, vereenigden zich met jongeren aan een maaltijd op den Oorsprong, waar zij den jubilaris met zijn gezin hadden uitgenoodigd. Onze Betuwsche novellist J. J. Cremer, Assen's burgemeester W. A. van der Feltz, Mr. J. W. Staats Evers, G. A. van Tricht, Robidé van der Aa en anderen spraken in hartelijke bewoordingen hunne erkentelijkheid uit voor de zorgen, door den heer Roodhuyzen en echtgenoot aan hunne opvoeding besteed, en drukten de hoop uit, dat 't Hemeldal mogt blijven bloeijen onder zijn zoon en opvolger P. G. Roodhuyzen, die reeds sedert eenige jaren nevens den waardigen grijsaard aan het hoofd der school heeft gestaan.

• •

ONDER DE HERINNERINGEN aan den novellist J. J. Cremer werd oalangs ook die opgehaald aan de viering van de goeden bruiloft van den kostschoolhouder Roodhuyzen op het Hemeldal bij Arnhem, waarbij Cremer als oud-leerling een uitvoerigen, hartelijken en karakteristieken toast vol herinneringen aan de schooljaren uitsprak. Tot leerlingen van die school behoorde ook generaal v. d. Heyden, die thans zijn ouden leermeester hierin slacht, dat hij evenals dese één oog mist. Bij zijn laatste bezoek aan den vroegeren leermeester bracht gen. v. d. Heyden nog het ontsag in herinnering, dat de jongens voor den opslag van dat ééne oog des meesters hadden, en beweerde dat hij van zijn ouden meester geleerd had zijne troep in orde te houden door den regel toe te passen: Goed als het kan, streng als het moet.

(A. D.)